

Itä-Suomen yliopiston lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston U-kirjelmästä U 73/2025 vp

Itä-Suomen yliopisto kiittää kutsusta tulla kuulluksi valtioneuvoston U-kirjelmästä U 73/2025 vp. Yliopisto ottaa lausunnossaan kantaa Horisontti Eurooppa ohjelmaa koskeviin esityksiin.

Tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, Horisontti Eurooppa -ohjelman, tulee perustua korkeatasoiseen tutkimukseen ja tutkimuksen vapauteen. Ohjelman myöntämän tutkimus- ja innovaatorahoituksen tulee perustua avoimeen kilpailuun. Näin taataan parhaiden, korkeatasoisten osaajien ja konsortioiden osallistuminen ohjelmaan. Tieteellisen erinomaisuuden tulee olla vaatimus kaikkien Horisontti Eurooppa ohjelman toimille.

Pilari I, Huipputason tiede, tulee säilyttää itsenäisenä, vahvasti resurssoituna kokonaisuutena. Tutkijalähtöiset (bottom-up) ERC-hankkeet, joissa rahoitetaan korkean riskin kunnianhimoista tutkimusta, joissa hankkeiden aihealueita tai tieteenaloja ei ole rajattu ja joita johtavat tiukan kilpailun läpikäyneet tutkijat, ovat tuottaneet eniten innovaatioita. Tämä on osoitus siitä, että huippututkijoille myönnetty pitkäkestoinen rahoitus urauurtavaan, korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen tuottaa vaikuttavuutta. Pilari I:n rahoitus Marie Skłodowska-Curie toimiin, joilla tuetaan

tutkijoiden liikkuvuutta, tulee säilyttää vahvana. Toimet tutkijaliikkuvuuden edistämiseksi ovat merkittävä väylä uusien lahjakkaiden tutkijoiden rekrytoimiseksi Suomeen.

Pilari II:n osuus uuden Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoituksesta on oltava merkittävä. Pilari II, Kilpailukyky ja yhteiskunta, rahoittaa monitieteistä eri sektoreiden välistä perustutkimusta ja soveltavaa tutkimusta, vastaa tutkimuksella tieteidenvälisiin maailmanlaajuisiin haasteisiin. Pilari II:n tavoitteet ja teema-alueet ovat huomattavasti laajentuneet nykyisestä ohjelmasta. Mukana on kilpailukykyrahaston politiikkaa tukevia tavoitteita 1) Puhdas siirtymä ja teollisuuden vähähiilistäminen, 2) Terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous 3) Digitaalinen johtajuus 4) Resilienssi ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta. Pilari II:n politiikkaikkuna Yhteiskunta rahoittaa globaaleja yhteiskunnallisia haasteita sekä nykyisen Horisontti Eurooppa ohjelman missioita: 1) Ilmastonmuutokseen sopeutuminen, 2) Syöpä 3) Terveet meret, rannikko- ja sisävedet 4) Hiilineutraalit ja älykkäät kaupungit 5) Maaperän terveys ja ruoka. Kaikissa näissä teemoissa on tarve monitieteiselle tutkimukselle. Teemoihin tulee vahvemmin sisällyttää aihealueiden inhimillisten ja yhteiskunnallisten ulottuvuuksien tutkimus. **Pilari II:n rakenteen, rahoitusinstrumenttien ja tavoitteiden kokonaisuutta tulee selkeyttää.** Rahoitusinstrumenttien osalta painopiste tulee jatkossakin olla eri sektoreiden välisissä yhteistutkimushankkeissa. Liiallista temaattista ohjausta työohjelmissa tulee välttää. Tiukat etukäteen rajatut tutkimusaiheet voivat rajoittaa uusia avauksia, innovaatioita ja vaikuttavuutta. Nykyisessä muodossa Pilari II:n kokonaisuus on teemoiltaan erittäin laaja-alainen ja kaikkien näiden alueiden vahva systemaattinen kehittäminen vaatii nykyistä suurempia resursseja.

Horisontti Eurooppa ohjelman yhteyttä kilpailukykyrahastoon on selkeytettävä.

Yhteys kilpailukykyrahaston poliittisiin prioriteetteihin on suunniteltu toteutuvan Pilari II:n kautta. Näiden kahden rahoitusinstrumentin roolitus tutkimus- ja innovaatiotoimissa on pidettävä selkeinä vaikka politiikkatavoitteet olisivat yhtenäiset. Horisontti Eurooppa ohjelman rooli tulee jatkossakin olla nimenomaan perustutkimuksen sekä soveltavan tutkimuksen rahoittaminen, joissa noudatetaan korkeatasoisen tutkimuksen vaateita.

Suomen edun näkökulmasta tulisi kannattaa komission esittämää lisäystä

Horisontti Eurooppa rahoitukseen. Nykyisellä ohjelmakaudella Suomi on ollut nettosaaja Horisontti Eurooppa ohjelmasta. Suomalaiset TKI-toimijat ovat kotiuttaneet nykyisestä puiteohjelmasta 2,8 % myönnetystä rahoituksesta, kun Suomen suhteellinen maksuosuus EU-budjettista oli vuonna 2024 1,67 %. Horisontti Eurooppa ohjelmaan sijoitettu euro on tuottanut 1,7 euroa suomalaisille TKI-toimijoille. Suomalaisten yliopistojen kilpaillun EU-rahoituksen määrä on lähes kaksinkertaistunut viime vuosina, yliopistojen EU-rahoitus rahoitus oli vuonna 2019 73 M€ ja vuonna 2024 ennätyslukemissa 133 M€ (Vipunen). Horisontti Eurooppa rahoitus on nyt ja tulevaisuudessa merkittävä tutkimuksen rahoittaja suomalaisissa yliopistoissa.

Itä-Suomen yliopisto

Anu Liikanen

Tutkimuspalveluiden johtaja